

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

353-17/21
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 10170 датум 16.4.2021.

**МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ,
БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА**

БЕОГРАД
ул. Немањина 22-26

На основу члана 18. став 4. Закона о Заштитнику грађана („Службени гласник РС“, бр. 79/05 и 54/07), Заштитник грађана је са становишта своје законом утврђене надлежности, размотрио Предлог стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025. године, са Акционим планом за њено спровођење за период од 2021-2023. године, који је Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања доставило на мишљење актом бр. 011-00-205/2021-05 од 14. 4. 2021. године и даје следеће

**МИШЉЕЊЕ
НА
ПРЕДЛОГ СТРАТЕГИЈЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И БОРБУ ПРОТИВ РОДНО ЗАСНОВАНОГ
НАСИЉА ПРЕМА ЖЕНАМА И НАСИЉА У ПОРОДИЦИ ЗА ПЕРИОД 2021-2025.
ГОДИНЕ, СА АКЦИОНИМ ПЛАНОМ ЗА ЊЕНО СПРОВОЂЕЊЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2021-
2023. ГОДИНЕ**

Заштитник грађана поздравља израду Предлога стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025. године, са Акционим планом за њено спровођење за период од 2021-2023. године (у даљем тексту: Предлог стратегије).

У својим редовним годишњим извештајима Заштитник грађана већ годинама указује на неопходност усвајања овог стратешког документа и понавља препоруку да Влада Републике Србије треба да усвоји Националну стратегију за спречавање и сузбијање насиља у породици и партнерским односима.

Као што је познато, Националној стратегији за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима, усвојеној 1. априла 2011. године, важење је истекло још 2015. године, а Акциони план за спровођење ове Стратегије никада није ни усвојен.

Заштитник грађана сматра да је Предлог овог стратешког документа стручно и темељно израђен.

И поред веома кратког рока, који је дат за достављање мишљења на овако значајан документ, а у циљу даљег унапређења Предлога стратегије указујемо на следеће:

У Поглављу 1. ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ И ПРАВНИ ОКВИР РЕЛЕВАНТАН ЗА СТРАТЕГИЈУ, у оквиру тачке 1.1. *Стратегије и акциони планови*, код експлицитног навођења осетљивих друштвених група потребно је навести и старије особе, пошто се оне, а посебно старије жене, често суочавају са насиљем у породици. У вези с тим, приликом навођења релевантних стратешких докумената потребно је навести оне који су посвећени, између осталог, унапређивању положаја старијих особа.

У делу под насловом *Стратегије које су престале да важе или постоји иницијални документ* требало би раздвојити стратегије које су престале да важе од иницијалних докумената и јасно назначити који документи су иницијални.

У оквиру тачке 1.2. *Кључни међународни акти и прописи националног законодавства*, приликом навођења међународних извора, у тексту уз који је наведена фуснота број 68. није наведен назив извештаја о коме се ради, већ сам назив тела које га је израдило - Експертска група СЕ за борбу против насиља над женама и насиља у породици. Свакако је потребно избрисати ову одредницу, пошто се извештај наведен у фусноти 59. помиње на стр. 11. (уз њега је наведена фуснота број 90), како се не би наводио исти извештај (GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) SERBIA, <https://rm.coe.int/grevio-report-on-serbia/16809987e3> под различитим одредницама два пута.

Такође, у оквиру тачке 1.2. под насловом *Закони и подзаконски прописи*, у трећем пасусу: *Закони релевантни за област правде* би након речи „Закони“, а пре речи „релевантни“ требало додати речи: „и подзаконски акти“, а наведене правне акте допунити навођењем Општег протокола о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима¹, као и Посебног протокола за правосуђе у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима.²

У Поглављу 2. ПРЕГЛЕД КЉУЧНИХ ДОСТИГНУЋА И ИЗАЗОВА, у петом пасусу, приликом навођења жена из осетљивих друштвених група поменуте су и жене различите сексуалне оријентације од хетеросексуалне и родног идентитета, што Заштитник грађана поздравља због несумњиве угрожености ове групе жена, али смо мишљења да је можда примереније да се на овом месту и у целом тексту користи синтагма „жене другачије сексуалне оријентације и родног идентитета“. Такође сматрамо да би овде требало навести и старије жене као осетљиву друштвену групу која је у великом ризику од насиља али ретко пријављује насиље надлежним органима.

Мишљења смо да је у Поглављу 5.1. ПРЕВЕНЦИЈА, у оквиру тачке 5.1.4. *Обука стручњака/стручњакиња* у петом пасусу релевантно поменути препоруку Заштитника грађана из Посебног извештаја о раду група за координацију и сарадњу на подручју града Београда: „Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Републички завод за социјалну заштиту, у сарадњи са Правосудном академијом, Службом за управљање кадровима и другим органима и установама, треба да обезбеде континуиране обуке стручних радника у центрима за социјални рад који примењују Закон о спречавању насиља у породици; Министарство унутрашњих послова треба да обезбеди обуке о примени Закона о спречавању насиља у породици за све полицијске службенике који поступају или ће поступати по

¹ Доступно на: <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2018-11/Општи%20протокол%20насиље%20у%20породици.pdf>

² Посебни протокол за правосуђе у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима који је Министарство правде и државне управе донело у јануару 2014. године

пријавама за насиље у породици и партнерским односима и пријавама насиља, злостављања и занемаривања деце; Републичко јавно тужилаштво, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарство унутрашњих послова треба да обезбеде континуиране едукације запослених који поступају у случајевима насиља у породици и који су чланови група за координацију, за стицање и унапређење знања и компетенција за превенцију, сузбијање и заштиту од насиља у породици и од злостављања и занемаривања деце.”³

У последњем пасусу је релевантно поменути неке од налаза Заштитника грађана садржане у Посебном извештају о обукама за стицање и унапређење знања и компетенција за превенцију, сузбијање и заштиту жена од насиља у породици и партнерским односима⁴, из 2015. године: „Органи и организатори обука нису успоставили (адекватне) евиденције о обукама о заштити жена од насиља, садржају и циљевима обука и броју запослених који су обуке похађали, на основу којих би могли да прате број обучаваних запослених, степен обучености, ефикасност обука, примену стеченог знања и друге параметре од значаја за организацију рада на заштити жена од насиља и планирање даљег обучавања.”

Осим тога, релевантне су и Препоруке из овог извештаја број 8. и 17:

„Потребно је да органи и организатори обука обезбеде редовно добијање, размену и евиденцију података о свим обукама о заштити жена од насиља које су похађали запослени у системима социјалне заштите, унутрашњих послова, правосуђа, здравља, образовања и државне управе, укључујући и податке о:

- врстама обука и њиховом садржају и циљевима,
- броју запослених који су ове обуке похађали,
- запосленима који су кумулирали обуке и знања о заштити жена од насиља у породици и партнерским односима и садржају и примени Општег и посебних протокола за заштиту жена од насиља.

Потребно је да Правосудна академија успостави евиденције у складу са Законом о Правосудној академији.”

Када је реч о констатацији у оквиру тачке 5.2.4 *Опште услуге подршке*, у пасусу 6, на страни 47. Предлога стратегије, Заштитник грађана истиче да је годинама уназад, у својим редовним и посебним извештајима, као и збирним препорукама и мишљењима упућеним надлежним Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарству финансија указивао на чињеницу да у центрима за социјални рад недостаје довољан број стручних радника који би омогућио пуну примену стандарда стручног рада и адекватно поступање ових органа у случајевима насиља у породици и партнерским односима као и насиља, злостављања и занемаривања деце. У том смислу Заштитник грађана је и 2020. године упутио препоруку Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарству финансија, указујући на потребу да се број стручних радника у центрима за социјални рад у највећој могућој мери прилагоди броју корисника, а посебно броју случајева насиља и случајева у области заштите деце.⁵

³ <https://ombudsman.rs/attachments/article/6804/Poseban%20izvestaj%20zastitnika%20gradjana.pdf>

⁴ <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/4613/Poseban%20izvestaj%20Zastitnika%20gradana.pdf>

⁵ <https://www.ombudsman.rs/index.php/2012-02-07-14-03-33/6798-c-n-r-u-s-b-nji-b-z-s-ci-lnih-r-dni-inis-rs-v-z-r-d-d-hi-n-b-zb-di-n-v-z-p-sl-nj>
<https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6976-p-sl-in-rv-nci-z-sh-i-ni-gr-d-n-b-zb-d-n-z-p-shlj-v-nj-s-rucn-g-dr-u-c-n-ri-z-s-ci-lni-r-d>

У оквиру Поглавља 8. ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ И МЕРЕ ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ, у тачки 8.2. *Посебни циљеви и мере за њихово остваривање* Посебан циљ 1: *Унапређено деловање свих актера на превенцији родно заснованог насиља према женама и насиља у породици, у табели, приликом навођења Циљане вредности у 2025. години, након речи: „Развијени“ треба да се додају речи: „и реализовани“, тако да гласи: „Развијени и реализовани програми...“.*

У оквиру исте тачке 8.2. *Посебни циљеви и мере за њихово остваривање, у поднаслову Мере за остваривање посебног циља 1:*

Мера 1.1: Подизање свести јавности о узроцима, распрострањености и штетним последицама родно заснованог насиља према женама и насиља у породици и других облика родно заснованог насиља, на страни 84. у Показатељима резултата мере 1.1. потребно је додати као један од показатеља мере 1.1:

„Број наставних јединица које се обрађују у оквиру обавезних предмета на свим образовним нивоима у којима се деца и млади обавештавају о узроцима, распрострањености и последицама родно заснованог насиља према женама и насиља у породици, као и о условима и начинима да жртве добију заштиту и услуге помоћи и подршке“.

У оквиру Мере 1.2: *Унапређење разумевања и знања доносилаца одлука, надлежних институција и установа о узроцима, распрострањености и последицама родно заснованог насиља према женама и насиља у породици, на страни 86. у Показатељима резултата мере 1.2. тачку: 1.2.6. која гласи: „Број превентивних програма о родној равноправности, људским правима и родно заснованом насиљу према женама и насиљу у породици на све нивое васпитно-образовног рада“ потребно је изменити тако да гласи:*

„1.2.6. Број превентивних програма о родној равноправности, људским правима и родно заснованом насиљу према женама и насиљу у породици у области образовања које похађају наставници и запослени у образовању“.

Мишљења смо да је у оквиру Мере 2.4. *Унапређење специјализованих услуга за жене жртве родно заснованог насиља према женама и насиља у породици кроз дефинисање стандарда рада и обезбеђивање доступности услуга женама из осетљивих група, у делу Опис и ефекти мере, као и показатеља резултата и извора верификације у складу са Истанбулском конвенцијом и препорукама ГРЕВИО групе, потребно поменути и: „обављање бесплатних специјалистичких и судскомедицинских (форензичких) лекарских и лабораторијских прегледа и пружање бесплатне психолошке подршке, у складу са потребама жртава насиља.“*

Сматрамо да је од изузетног значаја предложена допуна како би се убудуће жртвама насиља обезбедио бесплатан преглед стручњака из области судске медицине, који би утврдили узрочно последичну везу повреда које су нанете жртви. Заштитник грађана је, на основу искустава у свом раду, дошао до закључка да увођењем специјалиста судске медицине одмах након почињеног насиља, процес доказивања насиља над женама и кривично гоњење насилника добија извеснији епилог и заврши се изрицањем одговарајуће казне учиниоцу насиља, и више пута указивао на неопходност оваквог обезбеђивања медицинских доказа о извршеном насиљу. Институционална размена информација између свих система који се баве заштитом жена жртава насиља је од изузетног значаја за спречавање породичног насиља и ефикаснију и свеобухватнију заштиту жртава родно заснованог насиља, а једна од неопходних мера у поступку је и обезбеђивање квалитетних медицинских доказа који могу бити искоришћени на суду против насилника, што Заштитник грађана истиче у оквиру иницијативе „Учинимо насиље видљивим“.

У оквиру Мере 3.2. Осигурати пуну заштиту жена жртава родно заснованог насиља и насиља у породици од учинилаца насиља током кривичног поступка и након извршења кривичних санкција, на страни 110. потребно је прву реченицу у шестом пасусу, која гласи:

„Потребно је изменама и допунама ПЗ обезбедити да судови током поступака имају обавезу да разматрају сва питања која се односе на насиље према женама приликом одређивања старатељства и права на посету/виђање детета, да се обезбеди да судови сведочењем о насиљу над блиском особом сматрају угрожавањем најбољег интереса детета.“, преформулисати како би била јаснија, тако да гласи:

„Потребно је изменама и допунама ПЗ обезбедити да судови током поступака имају обавезу да разматрају сва питања која се односе на насиље према женама приликом доношења одлука о вршењу родитељског права и одржавању личних односа са родитељем са којим дете не живи, да се обезбеди да судови сведочење о насиљу над блиском особом сматрају угрожавањем најбољег интереса детета.“

У Поглављу МЕХАНИЗАМ ЗА ПРАЋЕЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈУ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ, у тачки 9.1. *Механизми превенције, заштите, санкционисања и пружања подршке жртвама родно заснованог насиља према женама и насиља у породици*, први пасус је потребно преформулисати, у складу са законом прописаном надлежношћу Заштитника грађана. Стога сматрамо да поменути пасус у делу који се односи на Заштитника грађана треба да гласи:

„Независни механизми заштите људских права чија надлежност је заштита права грађана, контрола рада органи управе и старање о заштити и унапређењу људских и мањинских слобода и права, што је надлежност Заштитника грађана ...“.

С поштовањем,

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

мр Зоран Пашалић